

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคน ซึ่งการพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้นสิ่งสำคัญคือการศึกษา ดังแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 กล่าวไว้ว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม” ดังเช่น พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานไว้ว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนและคน เป็นสำคัญ ผลของการศึกษาในวันนี้ จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า” (รุ่ง แก้วแดง. 2541 : 39)

ในภาวะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไปอย่างรวดเร็วตลอดเวลาอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด การศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาคนให้เข้มแข็งทางปัญญา เพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตและก้าวสู่โลกาภิวัตน์ได้อย่างผาสุกและมั่นคง (กรมวิชาการ. 2541 : 3)

การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนับเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกระดับ การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชากร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะคุณภาพของคนเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ถึงความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในด้านต่าง ๆ หลายด้าน อาทิ ด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ในช่วงเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คนไทยได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียง 5.3 ปี และแรงงานไทยร้อยละ 77 มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ซึ่งเป็นความสำคัญที่จะต้องเร่งรัดพัฒนาระดับการศึกษาสำหรับคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 10)

การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา ซึ่งจัดให้ผู้เรียนได้เรียนในระดับประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 6 ปี รวมเป็น 12 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อให้ผู้จบการศึกษามีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมที่เหมาะสมกับวัย

มีความรู้คู่คุณธรรมที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และการที่จะจัดการศึกษาได้บรรลุจุดประสงค์ จึงมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาจะเป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งในเชิงความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติ ขณะนี้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการบนพื้นฐานของสภาพปัจจุบัน ปัญหา และผลกระทบในสภาวะการณ์ต่างๆ ดังนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 1)

1. กระแสโลกาภิวัตน์ การเรียนรู้ที่ติดจะต้องเรียนรู้จากสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา การศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นจึงจะทันต่อความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์

2. สภาพการศึกษาปัจจุบัน มีปัญหาในหลายด้านดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการ ที่เน้นการดำเนินงานรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้หน่วยงานปฏิบัติงานในระดับล่าง มีอำนาจในการตัดสินใจในด้านบริหารจัดการค่อนข้างน้อยมาก แม้จะมีการมอบอำนาจบางส่วนลงไปก็เป็นเรื่องการปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยส่วนกลาง กอปรกับปัญหาในด้านความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและแผนงานหลักของการจัดการศึกษา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับสูงและทางการเมือง จึงทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องทางการศึกษาในระดับสูงมาก

2.2 ในด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ปัจจุบันพบปัญหาสำคัญคือผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยเฉพาะความรู้ความสามารถในวิชาหลักๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย

2.3 ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความแตกต่างของท้องถิ่น และการสอนส่วนใหญ่จะเน้นครูเป็นศูนย์กลาง โดยบอกและสอนความรู้ให้แก่นักเรียน

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 43 ที่ระบุว่า รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีมาตราอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอีกหลายมาตรา เช่น มาตรา 29 ที่ระบุว่าให้สถานศึกษาร่วมกับครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน

องค์วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

4. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษามีเนื้อหาสาระต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติเป็นอย่างมากในหลายมาตรา อาทิ มาตรา 15 ที่ระบุว่า การดำเนินการบริหารและการจัดการที่มุ่งเน้นความเป็นเอกภาพ ประสิทธิภาพ และการกระจายอำนาจ มาตรา 11 บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 17 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว (องค์การคำครุสภา. 2542 : 15)

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาที่พบ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานปีงบประมาณ 2543 เพื่อเตรียมเข้าสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 17 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี จากที่บังคับอยู่ในปัจจุบัน 6 ปี โดยการบังคับนี้จะมีผลภายใน 3 ปี หลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ ซึ่งก็คือภายในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี มีนโยบายให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ดำเนินการตามโครงการนำร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในทุกพื้นที่อำเภอละอย่างน้อย 1 ตำบล (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 3)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดในฐานะหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในสังกัดซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติ 803 โรงเรียน ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความต้องการจึงได้ดำเนินการนำร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ประจำปีงบประมาณ 2543 ในทุกอำเภออำเภอละ 1 ตำบล รวม 20 ตำบล โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาหารูปแบบและวิธีการที่จะทำให้การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีเป้าหมายคือ เด็กนักเรียนวัย 6-16 ปี หรือเด็กที่เกิดตั้งแต่ปี 2527 - 2537 ได้ศึกษาจนถึงภาคบังคับ 9 ปี คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า ไม่ว่าจะศึกษาต่อในสถานศึกษาใดๆ ในทุกระบบการศึกษา

และรวมถึงการที่นักเรียนไปวชเรียนที่วัดด้วย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 3)

จากผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2543 ตามนโยบาย 4 ประการ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการดังนี้

ด้านโอกาสทางการศึกษา ได้จัดให้มีการทำสำมะโนประชากรกลุ่มอายุ 6-16 ปี ในทุกตำบล ที่เป็นตำบลนำร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี รวม 20 ตำบล เด็กกลุ่ม ค้อยโอกาสได้มีโอกาสได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 23.50 ได้จัดสัมมนาผู้เกี่ยวข้อง ทั้งข้าราชการทุกสังกัด บุคลากรในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้าใจในโครงการนำร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เป็นจำนวนทั้งสิ้น 2,469 คน

ด้านประสิทธิภาพการศึกษา ได้จัดการประชุมอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของข้าราชการครู บุคลากร องค์กรท้องถิ่น ชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลนำร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนตาม แนวปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ได้จัดกิจกรรมหลายๆ กิจกรรม เช่น การประชุมอบรม การจัดทรัพยากรสนับสนุน ส่งเสริมให้โรงเรียนได้ใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกัน เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องสมุด และอื่นๆ นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมให้โรงเรียนในตำบลนำร่องใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มาก เช่น แหล่งเรียนรู้ บุคลากร

ด้านความปลอดภัย ได้ส่งเสริมด้านความปลอดภัยในหลายๆ กิจกรรม เช่น การเฝ้าระวังดูแลสุขภาพนักเรียนโดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงทุก 3 เดือน เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบันและสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ ส่งเสริม เช่น โครงการอาหารกลางวัน “กินทุกคน อิ่มทุกวัน” “โครงการอนุรักษ์ผักสีเขียว” และยังสามารถจัดงบประมาณ ส่วนหนึ่งเป็นค่าพาหนะนักเรียน สำหรับนักเรียนที่อยู่ห่างไกล (สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 6-7)

ในการดำเนินงานดังกล่าว ยังไม่สำเร็จตามเป้าหมายเท่าที่ควร ในด้านบริหารจัดการ ในเรื่องงบประมาณที่มีจำกัดการจัดสรรไม่เพียงพอต่อความต้องการและขาดแคลนงบประมาณ ที่ใช้ในการพัฒนาอาคารเรียน อาคารประกอบ สถานที่และแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการวิชาชีพ มีไม่เพียงพอ ด้านครูผู้สอน อัตรากำลังครูไม่ครบทุกชั้น อันเนื่องมาจากการขยายชั้นเรียนทำให้ครูผู้สอน

ต้องรับภาระงานและหน้าที่เพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติงานซึ่งไม่ตรงตามสาขาวิชาที่ตนถนัด เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ทำให้ขาดประสิทธิภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้อุปกรณ์ การทดลองวิทยาศาสตร์ และวัสดุครุภัณฑ์มีไม่เพียงพอที่จะใช้ประกอบการสอนให้มี ประสิทธิภาพ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 13-14)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ นำร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ตำบลนาร่อง โดยการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เพื่อให้ทราบว่าการจัดการศึกษาตามโครงการนำร่องภาคบังคับ 9 ปี มีสภาพและปัญหาอย่างไร และเพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เขตพื้นที่ตำบลนาร่อง ภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เขตพื้นที่ตำบลนาร่องภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เขตพื้นที่ตำบลนาร่องภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดตามนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2543 ตามกรอบนโยบาย 4 ด้าน และตัวชี้วัด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 17) ดังนี้

1. ด้านโอกาสทางการศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการจัดทำสำมะโนประชากร และจัดให้มีข้อมูลเด็กวัยเรียนภาคบังคับ 9 ปี กลุ่มอายุ 6-16 ปี โดยมีข้อมูลเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษารายคน

ตัวชี้วัดที่ 2 เด็กกลุ่มด้อยโอกาสดังกล่าว ได้รับการศึกษา 9 ปี เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 3 เด็กจบ ป. 6 ปีการศึกษา 2542 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้น

2. ด้านคุณภาพการศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 4 โรงเรียนทุกโรงเรียนในพื้นที่ตำบล สามารถยกระดับคุณภาพตามมาตรฐานในโรงเรียนสูงขึ้นจากปีการศึกษา 2542

ตัวชี้วัดที่ 5 มีโรงเรียนในพื้นที่อย่างน้อย 1 โรงเรียน เป็นโรงเรียนตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้แก่โรงเรียน ในการจัดระบบประกันคุณภาพ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

3. ด้านประสิทธิภาพการศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 6 โรงเรียนทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่ มีการบริหารจัดการ ลักษณะเครือข่ายโรงเรียนสหวิทยาเขต และโดยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนของชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 7 มีการนำทรัพยากรของโรงเรียนทุกโรงเรียนมาใช้ร่วมกันมากขึ้น ให้เด็กโรงเรียนขนาดเล็กและขาดแคลนได้มีส่วนใช้ทรัพยากรเสมอภาคมากขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 8 มีการนำทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาเพิ่มขึ้น

4. ด้านความปลอดภัยของนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 9 นักเรียนในพื้นที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ได้รับสิทธิพื้นฐานและความปลอดภัย ทั้งร่างกายและจิตใจ

ตัวชี้วัดที่ 10 มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ความดูแล
ปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยเด็ก

สมมติฐานของการวิจัย

สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และ
กรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนขนาดต่างกัน เขตพื้นที่ที่ตำบลนาร่องภาคบังคับ 9 ปี
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการ
สถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ตำบลนาร่องภาคบังคับ 9 ปี สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 1200 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)
(บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 44-45) จำนวน 351 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแยกเป็น

2.1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1.1.2 ครูผู้สอน

2.1.1.3 กรรมการสถานศึกษา

2.1.2 โรงเรียน โดยแยกตามจำนวนนักเรียน คือ

2.1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนต่ำกว่า 121 คน)

2.1.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 121 - 300 คน)

2.1.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในเขตพื้นที่
ตำบลนาร่อง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย

2.2.1 ด้านโอกาสการศึกษา

2.2.2 ด้านคุณภาพการศึกษา

2.2.3 ด้านประสิทธิภาพการศึกษา

2.2.4 ด้านความปลอดภัยของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สภาพในการจัดการศึกษา** หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นจริง ได้จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
2. **ปัญหาในการจัดการศึกษา** หมายถึง ข้อขัดข้องที่เป็นเหตุให้ไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ ได้จากความคิดเห็น จากแบบสอบถามปลายเปิดของกลุ่มตัวอย่าง
3. **เขตพื้นที่นาร่องภาคบังคับ 9 ปี** หมายถึง ตำบลนาร่องที่อำเภอคัดเลือกของจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอละ 1 ตำบล เน้นการกำหนดให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยคำนึงถึงจำนวนสถานศึกษา จำนวนประชากร และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
4. **การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี** หมายถึง การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 17 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ
5. **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่ตำบลนาร่องภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
6. **ครูผู้สอน** หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนในเขตพื้นที่ตำบลนาร่องภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
7. **กรรมการสถานศึกษา** หมายถึง กรรมการซึ่งได้รับการคัดเลือกจากผู้สมัคร และกรรมการคัดเลือกกันเอง ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ของเขตพื้นที่นาร่อง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
8. **ขนาดโรงเรียน** หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ตำบลนาร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด แยกเป็น

8.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

8.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

8.3 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 121 คน

9. ด้านโอกาสทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือเด็กในวัยกลุ่มอายุ 6-16 ปี ให้ได้รับการศึกษาตามรูปแบบที่เหมาะสมและทั่วถึง มีการตรวจสอบประเมินประชากรเด็กในวัยเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

10. ด้านคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

11. ด้านประสิทธิภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเพื่อพัฒนา โดยสำรวจทรัพยากรของโรงเรียนทุกโรงเรียน ในพื้นที่ทั้งบุคลากร อาคารสถานที่ หรืออุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการต่างๆ เพื่อกำหนดแผนการใช้อุปกรณ์ร่วมกัน มีการนำทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มาใช้เพื่อพัฒนาการศึกษา

12. ด้านความปลอดภัยของนักเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่จะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักเรียน ให้มีความปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลจากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดอื่น ๆ นำไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาภาคบังคับให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น